Kasvu ja vaikuttaminen -osasto 25.2.2021

Eduskunnan valtiovarainvaliokunta

HE 2/2021 vp

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle veronumeromenettelyn laajentamisesta ja laiksi verontilityslain 13 §:n muuttamisesta

Hallituksen esityksessä on kysymys veronumeromenettelyn laajentamisesta laivanrakennusalalle.

Veronumerosta ja rakennusalan verorekisteristä annettu laki muutettaisiin veronumerosta ja verorekisteristä annetuksi laiksi samalla lisäten lakiin säädökset veronumeromenettelystä laivanrakennusalalla. Lisäksi työturvallisuuslain muutoksilla telakka-alueella tapahtuvaan työskentelyyn ulotetaan samat velvollisuudet henkilön tunnistetta ja luetteloa koskien kuin yhteisellä rakennustyömaalla työskentelevillä henkilöillä on.

Verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annettuun lakiin ja yksityisistä turvallisuuspalveluista annettuun lakiin tehtäisiin teknisiä muutoksia ja verontilityslakia muutettaisiin siten, että Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle ja Ålands kommunförbundille lisättäisiin tiedonsaantioikeus Ahvenanmaan maakunnan kuntien osalta yhteisöille maksuunpannuista yhteisöveroista.

Esityksen tavoitteet keskittyvät harmaan talouden ja pimeän työn tekemisen edellytysten vähentämiseen laivanrakennusalalla sekä ulkomaisen työvoiman saattamiseen verovalvonnan piiriin.

Vastaavanlainen veronumeromenettely on otettu käyttöön rakennusalalla vuonna 2012. Rakennusalalla menettelyn käyttöönottoa puolsivat pitkät aliurakointiketjut ja ylipäätään korkeat aliurakointiasteet. Valvonnan osalta haasteita nähtiin ulkomaisen työvoiman osalta.

Veronumeromenettelyn edellytyksistä ja tavoitteista

Verohallinto on selvityksissään arvioinut, että veronumerojärjestelmä toimii tarkoituksenmukaisimmalla tavalla, kun seuraavat edellytykset ja osatekijät täyttyvät:

1) kuvallinen tunniste, josta voidaan tarkistaa työntekijän nimi ja veronumero,
2) julkinen veronumerorekisteri, josta voidaan tarkistaa nimen ja veronumeron vastaavuus,
3) ulkopuolinen muu kuin viranomaistaho, joka valvoo veronumeron olemassaoloa ja käyttöä työpaikalla,
4) aidattu tai muuten rajattu alue, johon on pääsy vain kulkuluvalla ja
5) toimiva viranomaisvalvonta.

Lisäksi veronumeromenettelyn soveltuvuuteen vaikuttavat muun muassa, onko toimialalla verovalvonnan piiriin kuulumatonta ulkomaista työvoimaa, onko alalla päätoteuttajan kaltaista ulkopuolista tahoa, joka voisi valvoa veronumeroiden ja tunnistekorttien käyttöä, onko toimialan työ jo rakennusalan veronumeromenettelyn piirissä ja kuinka säänneltyä sekä valvottua alan toiminta jo nykyisin on.

Verohallinnon teettämien selvitysten mukaan laivanrakennusalalla esiintyy harmaata taloutta. Verohallinnon vuosina 2003–2014 laivanrakennusalalle kohdistuneissa verotarkastuksissa havaittiin pimeää palkanmaksua 63 prosentissa tarkastuskohteista, joista 6 prosentissa havaittiin kokonaan kirjanpidon ulkopuolista työvoimaa. Verohallinnon näkemyksen mukaan myös aliurakointi ja ketjutus on telakoilla yleistä.

Hallituksen esityksen mukaisesti laivanrakennusalalla ja eritoten telakka-alueella tehtävä työ on työskentelyolosuhteiltaan hyvin samanlaista kuin rakennustyömaalla tehtävä työ. Näin ollen veronumeromenettelyn laajentamista laivanrakennusalalle pidetään tarkoituksenmukaisena ja perusteltuna.

Laivanrakennusalan veronumeromenettelyn sisältävä hallituksen esitys täyttää edellä mainitut kriteerit sekä edellytykset veronumeromenettelyn soveltuvuudesta toimialalle.

Veronumeromenettelyn laajentaminen muille aloille perusteltua

Hallituksen esitys laajentaa rakennusalalla käytössä olevan veronumeromenettelyn laivanrakennusalalle. SAK:n mielestä veronumeromenettelyä on tarkoituksenmukaista laajentaa myös muille toimialoille, joilla harmaata taloutta ja ulkomaisen työvoiman käyttöä esiintyy, esimerkiksi kiinteistö- ja ravintolapalvelualoille. Hallituksen esityksen taustaselvityksissä todetaan näiden haittailmiöiden olemassaolo myös kyseisillä aloilla. Esimerkiksi harmaan talouden selvitysyksikön ilmiöselvityksen mukaan ravintola-alalla maksettiin vuonna 2008 pimeitä palkkoja arviolta 13 000–14 000 henkilövuotta vastaava määrä.

Hallituksen esityksen mukaan aikaisemmat selvitykset eivät harmaan talouden esiintyvyydestä huolimatta puolla veronumeromenettelyn laajentamista muille toimialoille kuin laivanrakennusalalle. Esimerkiksi ravintola- ja siivousalan työskentelyolosuhteita pidettiin sellaisina, että verovalvonta ei saavuttaisi veronumeromenettelyn kautta samanlaisia hyötyjä kuin rakennusalalla. Tällä viitataan hallituksen esityksessä muun muassa siihen, että ravintoalalla henkilötunnisteen käytössä voi olla turvallisuusriskejä ja siivousalalla työskentely ei pääsääntöisesti tapahdu suljetuissa tiloissa tai rajatulla alueella.

SAK haluaa nostaa esiin, että taustaselvitysten ja hallituksen esityksen esittämiä riskitekijöitä voidaan minimoida monin eri keinoin. Esimerkiksi tunnistekortin ei tarvitse sisältää henkilötietoja tai korttia voidaan säilyttää siten, että se ei näy asiakkaille varsinaisessa asiakaspalvelutilanteessa. Myös monet tekniset ratkaisut, kuten mobiiliapplikaation käyttö, voivat olla mahdollisia.

Työn murroksen myötä hallituksen esityksen ja Verohallinnon selvityksen mukainen lähtökohta rajatusta tai suljetusta ympäristöstä veronumeron käytön edellytyksenä on vanhentunut. Esimerkiksi aikaisemmin mainittujen ravintola- ja kiinteistöpalvelujen osalta veronumeromenettelyn soveltamista ei ole tarkoituksenmukaista sitoa rajattujen tai suljettujen työympäristöjen olemassaoloon. On huomionarvoista, että edes nykyisellään kaikki rakennusalan työntekijät eivät välttämättä työskentele suljetulla alueella, vaikka veronumeromenettely on käytössä kyseisellä alalla.

Laivanrakennusalan veronumeromenettelyä koskevilta osin hallituksen esitys on perusteltu ja tarkoituksenmukainen kokonaisuus. SAK:lla ei ole lausuttavaa esitysluonnoksen yksityiskohdista.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry